השולח פרק רביעי גיטין לט.

הא מני ר"מ היא. הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דאמר בפ"ק דערכין (דף ה.) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ.) דתנן ערך ידי וגלגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר ליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא אשכחן בריש אלמנה מזונית (כתובות דף לו.) דבעי למימר שמואל דהניחותא תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד.) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל: **עבדא** במקרקעי דמי. ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחוסר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) ילפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"מ עט.) הקדש בור אלא מים מועלין בו וכמה שנתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהגיע תפליו בבור דהא אין מעילה במחוסר אלא כשעקר מן הבור מוליא ונהנה ממנה:

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן. דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קט:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ואע"ג דאית ליה זכיה במציאה כדאמרינן בהניחקין (נקמן נט:) הייט מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך הוא טעמא ואע"פ בפרק לולב וערבה (סוכה מו:) אמר לא ליקני אינש לולבא ליונקא בי"ט ראשון דיונקא מקני קני אקנויי לא מקני וליכא למימר דהתם בפיקח כגון ערוב וזרקו אגוז וטולו דהא בפ"ק דקדושין (דף כב:) בהוא עובדא דא"ל שלוף לי מסגאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם מיכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותן אמיי[ם] **וכי** מי כתב גט שחרור לאלו. אלמא לא בעי גט להתירו בכת חורין והייטו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאמר שאול בקטנים דמשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן:

אלמה אמר אמימר כו'. וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק המולך (יבמות מח.) ובפרק בתרא דגיר (דף כב:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן [1]דלאבא שאול דאיהו מוקי להו בההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר בההוא תנא דפליג עלייהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה:

הלכה כאבא שאול. אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף מ.) דאמר כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי[2]:

הא מני ר"מ היא. [1]דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [2]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי [3]המקדיש עבדו [4]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא [5]עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי [6] מ"ם כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי [7]דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [8]כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש כחישי אבל הכא [9]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי [10]והאמר עולא אמר ר' יוחנן [11]המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא [12]גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [13]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר [14]דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא [15]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה [16]אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירוש

הא מני ר"מ היא. [1]דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [2]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי [3]המקדיש עבדו [4]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא [5]עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי [6] מ"ם כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי [7]דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [8]כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש כחישי אבל הכא [9]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי [10]והאמר עולא אמר ר' יוחנן [11]המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא [12]גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [13]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר [14]דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא [15]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה [16]אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירוש

הא מני ר"מ היא. דאמר מי אדם מוציא דבריו לבטלה. המעריך פחות מכן חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מכן חדש וגמר ואמר לשם דמים כמה נמי יודע שאין עבד ראוי לא להקריבה ולא לכנין וכיון דבלשון הקדש אקדשיה גמר בדעתו להקדיש דמיו ולומר דמיו עלי: **אי אמרת בשלמא ר"מ היא. וטעמא דלא משום מקדש קמיה דאדם שיקדיש לימכר אלא משום דאין מוציא דבריו לבטלה הוא וכמו שאמר דמיו עלי יש לן עליו מעות הייטו דחייב לתת דמיה דאדם יודע שאין גופו קדוש ואמר לשם דמים: **אלא אי אמרת רבנן.** וטעמא משום דמקדש קמיה דבר שאין לאדם לגופו הקדישו לדמיו לימכר: **בשלמא.** בעבד איכא למימר קמיה לדמיה קדוש ולימכר אלא אי אמרת דמיו עלי יש לן עליו מעות הייטו דחייב לתת דמיה דאדם יודע שאין גופו קדוש ואמר לשם דמים: **אלא אי אמרת רבנן.** וטעמא משום דמקדש קמיה דבר שאין לאדם לגופו הקדישו לדמיו לימכר: **בשלמא.** בעבד איכא למימר קמיה דמיה קדוש לימכר וכי יש דמים לבן חורין ומה מכירה יש בו אלא ר"מ היא ולא דמשמע מלמא לדמי אלא מתוך שאינו מוציא דבריו לבטלה גמר בלבו ואמר דמי עלמי עלי והייטו דאמר הריני הקדש שמין אותו בעבד ולא שימכר ובני עבד נמי אין רשות הגזברין עליו אלא מעות יש להן על הבעלים: **לימא כתנאי.** מקדיש עבדו קדוש או לא קדוש: **מועלין בשערו.** דוקא נקט ולקמיה מפרש לה: **אלא דכולי עלמא קדוש.** לימכר לדמיו: **אין מעילה בקרקעות.** דגמרינן מעילה חטא חטא מתרומה מה תרומה בחלוש אף מעילה בחלוש בחמש' מעילה (דף יח:) ובח"כ): **גגוז דמי.** ואינו כמחובר לקרקע: **יש דברים שהם כקרקע.** מחוברין לקרקע: **ואינן כקרקע.** דקי"ל[3] אין נשבעין על הקרקעות ועל גפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה: **מסרתי לך.** לשמור בקרקעי: **אפילו חימה.** הא דקתני הכא אין מועלין בשערו כר"מ היא: **אשכוחי משכח.** הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיכורו: **הא שמעתא דרב.** המפקיר עבדו יצא לחירות: **אמר רב כי.** בתמייה. ופריך הש"ס ואיהו רבי יוחנן מי לא אמר הכי ומאי מתמה אדרב: **לא סיימוה קמיה.** למילתיה דרב כולה אלא כרב יוסף אמרו קמיה דלא סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור ולא פירשו לפניו הא דאמרי' לעיל[3] דרב חייא בר אבין סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור: **גר שמת.** ואין לו יורשין וכל נכסיו הפקר: **קנו עצמן.** הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר: **אבא שאול אומר.** קטנים אין להן יד לזכות בעצמן: **מי כותב גט שחרור לאלו.** מעתה להתירן בישראלית הרי מתו בעלים: **עבדו דגר כאשתו.** כלומר אין הפקר זה דומה להפקר המחיים דעבד גמר לה לה מאשה[4] וכתב לה ספר (דברים כד) או מופקה לא נתן לה (ויקרא יט) הלכך מחיים אין לו תקנה בלא גט כאשה אבל הפקר שלאחר מיתה כי היכי דאשתו משולחת בלא גט עבדו נמי לא בעי גט: **א"ל.** ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו דהא כאשתו הם: **המפקיר עבדו.** דמו יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי[5]: מה ליכא גאולה לבניו: **ומה.** לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו דהא מית ליה ובניו לא זכו בהן מעולם: **אין לו תקנה.** כדמפרש לקמן[6] דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפש לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להורים לבניו הלכך אין לו מי שיתירנו בגט: בפירוש

מסורת הש"ם

1) [ערכין ה. וש"נ], 2) [סנהדרין טו.], 3) [יבמות לט. כ"ב כא. כ"ב סת. קנ.], 4) כ"מ ק: סנהדרין טו. שבועות מב., 5) [לקמן מ.], 6) (כתובות כד:), 7) קדושין סב., 8) [עירובין טו. וש"נ], 9) [לקמן מ.], 10) [ויקרא פרשה יא כ.], 11) [שבועות מב:], 12) [דף לח:], 13) [ע"ב], 14) [דף מ.], 15) [וש' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן], 16) מ"פ ומכת, 1) [וש' הריטב' תוס' מולין לז. ד"ה אמר רבא ותר' קדושין כב. ד"ה ומ"ל].

תורה אור השלם

1. והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך:

ויקרא כה מו

גליון הש"ם

גמ' כי סבר בגזוז דמי. ע' נדרים ל' סה ע"ב ושיר דף נא ע"ב:

מוסף רש"י

יש דברים שהם כקרקע. מחוברים לקרקע, ואינן כקרקע. אלא כמטלטלין (סנהדרין סו.) ונשבעין עליהן (שבועות מב:). ר"מ מחייב. שטעה (ב"מ ק:) ליסבע על השאר שהודה מקצת הטענה, אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות, כדילפינן בשבועת הדיינים (מכ.) הכא כיון דאין צריכין לקרקע דשומרות ליגאר הן, כדמוקי ר' יוסי בר חנינא לפלוגתייהו, ככלורות דמיין ונשבעין (סנהדרין סו.). הרי הוא כקרקע. ואין נשבעין עליהן (ב"מ ק:). אבל הכי. שפרו, כמה דקאי אשבוחי משבח. הלכך אפילו ר"מ כשבר כרבנן סבירא ליה (סנהדרין סו.). קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן. אפילו לאחר זמן (קדושין כב.) אין לו תקנה. אפילו בשטר (לקמן מ.).

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלי' כ סמג עשין קנב:
סז ב מיי' פ"ה מהלכי מעילה הלי' י:
סח ג מיי' פ"ה מהלי' עושין הלי' ד סמג עשין לה עוש"מ מ"מ פימן לה סעיף ב:
סט ד מיי' פ"ה מהלי' מעילה הלי' י:
ע ה מיי' פ"ב מהלי' זכייה הלכה ח סמג עשין פב טור ש"ע ר"ד סי' רסז סעיף סה ועוש"מ מ"מ סי' ערה סעיף טו:

תוספות רי"ד

וכן אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור איתיביה ר' אבא לעולא גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן ב"ח קטנים כל המחזיק בהן זכה וכי מי כתב גט חירות לאלו: אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כאשתו מה אשתו נשתלחת בלא גט אף עבדיו משתלחים במיתה בלא גט מי' אין הפקר דלאחר מיתה דומה להפקר המחיים דעבד איתקש לאשה דגמר לה לה נתן לה וכתיב אי חופשה לא נתן לה וכתיב וכתב לה ספר כריתות מה אשה אינה יוצאה מחיים בלא גט ולאחר מיתה יוצאה ה"ה הכי נמי עבד: אי הכי ישראל נמי אמר קרא והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אבל גר שאין לו יורשים יוצא במיתה רבו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כאבא שאול דאמר קטנים כל הקודם בהן זכה שאין להן יד לזכות בעצמן: ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול דהכי אמרי' בפ"ק דקידושין רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשים הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדייה שלוף לי מסגאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דאמר קטנים כל המחזיק בהן זכה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com